

УДК 343.575

С. В. Мокляк,
заступник начальника 2 ВП
Святошинського УП ГУНП
у м. Києві

ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 307 КК УКРАЇНИ

У статті досліджуються види, ознаки та особливості правового регулювання предметів злочину, передбаченого ст. 307 КК України (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів). Висвітлюються проблеми кваліфікації, пов'язані із зазначеними предметами.

Ключові слова: злочини проти здоров'я населення, предмет злочину, наркотичні засоби, психотропні речовини, аналоги.

Постановка проблеми. Незаконний обіг наркотиків та наркоманія є реальними загрозами для розвитку нашого соціуму, значення яких складно переоцінити. Масштаби цієї картини такі: за даними МВС, на сьогодні офіційно нараховується близько 500 тис. наркоманів, із них 171,6 тис. регулярно вживають наркотики¹. Держава не стоїть осторонь цих проблем. Зокрема, у 2013 р. Кабінет Міністрів України затвердив Стратегію державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, в якій підкреслив особливу стурбованість держави щодо систематичного характеру вживання заборонених до обігу наркотиків, а також щодо вживання не за медичним призначенням наркотичних лікарських засобів, підвищення рівня захворювання на інфекційні хвороби, зокрема ВІЛ-інфекції людей, які перебувають у близькому оточенні споживачів ін'єкційних наркотиків, та збільшення кількості злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків. Таким чином, на порядку денному в нашій державі стоїть боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів, у тому числі й кримінально-правовими засобами.

¹ Офіційно в Україні проживає 500 тис. наркоманів. *Ежедневная интернет-газета Утро.іа.* 20.09.2017 р. URL: http://www.utro.ua/ru/zhizn/ofitsialno_v_ukraine_prozhivaet_500_tys_narkomanov_4a07d9d9028d0 (дата звернення: 10.11. 2017).

У ст. 307 КК України встановлено кримінальну відповідальність за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовини або їх аналогів. Норма цієї статті є бланкетною, а тому при встановленні у діях особи цього складу злочину, а саме у частині визначення предмета злочину, потрібно звертатися до адміністративно-правових актів. Це зумовлює особливості кваліфікації розглядуваного діяння на практиці, зокрема й певні труднощі.

Метою цієї статті є встановлення ознак речовин та засобів, що утворюють предмет злочину за ст. 307 КК України, а також виявлення проблем кваліфікації, пов'язаних із зазначеним предметом, та пошук шляхів їх вирішення.

Стан розробки проблеми. Питання предметів злочину у сфері здоров'я населення загалом й предметів злочину, передбаченого ст. 307 КК України, зокрема, вивчали у своїх працях такі дослідники, як С. Н. Арешкіна, В. А. Бублейник, А. О. В'яземська, І. О. Доброрез, Т. М. Клименко, О. В. Козаченко, В. Б. Малінін, Н. А. Мірошніченко, А. А. Музика, В. М. Смітєнко, С. О. Сорока, Є. В. Фесенко та ін. Разом із тим попри активну увагу дослідників деякі питання, пов'язані із зазначеними предметами, залишаються невирішеними ані в теорії, ані у правозастосовній практиці.

Виклад основного матеріалу. Із предметом злочину у теорії кримінального права пов'язана низка проблем, зокрема, щодо його визначення, змісту, місця у складі злочину. І все ж таки більшість науковців погоджуються, що на рівні загального складу злочину предмет є факультативною ознакою об'єкта злочину. Разом із тим, якщо він названий або безпосередньо впливає зі змісту тієї або іншої кримінально-правової норми, його слід вважати обов'язковою ознакою певного складу злочину.

Щодо визначення предмета злочину існує різноманіття поглядів. Загалом вбачається, що позиції із цієї проблеми у кримінально-правовій науці можна поділити на: 1) підхід, за якого предмет злочину виражається через

вказівку на наявність у нього певних властивостей; 2) підхід, за якого предмет визначається через поведінку винного щодо нього; 3) змішаний підхід.

Зокрема, в рамках першого підходу В. Я. Тацій вважає, що предметом злочину є «будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких кримінальний закон пов'язує наявність в діях особи ознак конкретного складу злочину»².

Що стосується другого підходу, на переконання М. І. Бажанова, предмет злочину – це та річ (фізичне утворення) матеріального світу, поводження з якою закон пов'язує з певною кваліфікацією злочину, а відтак, і з кримінальною відповідальністю³. У свою чергу, Є. В. Фесенко вважає, що предмет злочину являє собою матеріалізовані утворення, безпосередньо впливаючи на які шляхом вилучення, створення, знищення або зміни їх вигляду чи правового режиму тощо, винний посягає на цінності, що охороняються законом. Водночас дослідник наголошує, що предметом злочину може виступати матеріальне благо і тільки ті матеріальні утворення, що можна віднести до цінностей, охоронюваних кримінальним законодавством⁴. За іншою позицією предметом злочину є речі матеріального світу, впливаючи на які, особа посягає на блага, що належать суб'єктам суспільних відносин⁵.

Прибічники змішаного підходу А. А. Музика та Є. В. Лашук визначають предмет злочину як факультативну ознаку об'єкта злочину, що набуває прояву в матеріальних цінностях (які можуть бути сприйняті органами чуття людини або бути зафіксованими спеціальними технічними засобами), стосовно яких та шляхом безпосереднього впливу на які (або без нього) вчиняється злочин⁶.

² Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві: монографія. Харків: Право, 2016. С. 89.

³ Бажанов М. И. Уголовное право Украины: Общая часть: Конспект лекций. Днепропетровск: Пороги, 1992. С. 33.

⁴ Фесенко Є. В. Цінності як об'єкт злочину. *Право України*. 1999. № 6. С. 77.

⁵ Андрусів Г. В., Андрушко П. П., Бенківський В. В. та ін. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник для студентів юридичних вузів і факультетів / за ред. П. С. Матишевського та ін. – Київ: Юрінком Інтер, 1997. С. 131.

⁶ Музика А. А., Лашук Є. В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2011. С. 110.

На нашу думку, слід приєднатися до третього підходу, зокрема до позиції А. А. Музики та Є. В. Лащука, що найбільш повно відбиває ознаки предмета злочину.

Предмет досліджуваного діяння прямо названий у диспозиції норми ст. 307 КК. Ним є наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги. Поняття та ознаки цих предметів наводяться в Законі України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15 лютого 1995 р. За ст. 1 цього Закону наркотичні засоби – речовини природні чи синтетичні, препарати, рослини, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (далі – Переліку). Психотропні речовини – речовини природні чи синтетичні, препарати, природні матеріали, включені до Переліку. Аналоги наркотичних засобів і психотропних речовин – заборонені до обігу на території України речовини синтетичні чи природні, не включені до Переліку, хімічна структура та властивості яких подібні до хімічної структури та властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких вони відтворюють.

Наркотичні засоби та психотропні речовини передбачені у відповідних списках перших трьох таблицях Переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України від 6 травня 2000 р. № 770. Перелік періодично змінюється у зв'язку з доповненням його новими видами речовин. Тим не менше, сьогодні в світі спостерігається стійка тенденція до виробництва нових наркотиків та психотропів. Причому попит на такі речовини, що продаються за рецептами як медичні препарати, зростає. І це зводить нанівець зусилля світового співтовариства у боротьбі зі зниженням вживання найпоширеніших наркотиків. Деякі з них створюються з абсолютно новим хімічним складом в обхід закону. Таким чином, держава завжди перебуває на крок позаду тих осіб, які займаються наркобізнесом.

У науковій літературі щодо предмета злочину виділяють загальні ознаки (фізичні, соціальні та юридичні) й, окрім того, спеціальні ознаки, що мо-

жуть бути властиві предметам окремих злочинів. Зокрема, фізичні ознаки віддзеркалюють природні властивості предмета (матеріальність, кількість, якість, форму, стан, структуру); соціальні ознаки відбивають значення предмета для людини, суспільства й є результатом оцінки останніми такого предмета (вартість, безпечність/небезпечність для людини, функціональне призначення, позитивне/негативне значення для людини, приналежність окремій особі). Юридичні ознаки предмета злочину відображають його кримінально-правовий аспект, виражаючись у наявності злочину, що було вчинено через безпосередній вплив на матеріальні цінності та з їх приводу; у меті вплинути на бажаний для винного предмет; формі законодавчого визначення предмета у кримінально-правовій нормі (безпосередній або опосередкованій); факультативності предмета як ознаки складу злочину; підпорядкованості предмета об'єктові злочину⁷.

Досліджуючи предмет злочинів проти здоров'я населення, науковці ведуть мову про критерії (ознаки, аспекти), яким має відповідати той чи інший засіб або речовина для віднесення його до числа наркотичних (психотропних) або аналогів. При цьому виділяється різна їх кількість. Найбільш поширеною є позиція, за якою наркотичні засоби і психотропні речовини характеризуються єдністю чотирьох ознак: фізичної, юридичної, соціальної та медичної⁸.

Фізична ознака наркотичних засобів, психотропних речовин та аналогів, на переконання дослідників, виявляється в тому, що, як і будь-яка річ матеріального світу, наркотикам властиві певний фізичний вигляд та властивості, хімічна формула, агрегатний стан⁹. Таку позицію можна вважати типовою в науці. Водночас, на наш погляд, хімічну структуру наркотичного засо-

⁷ Музика А. А., Лашук Є. В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія. С. 110–117.

⁸ Козаченко О. В. Поняття предмету наркотизму і його кримінально-правове значення: автореф. дис ... канд. юрид. наук. Одеса, 2000. С. 4–5.

⁹ Бублейник В. А. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: навчально-практичний посібник. Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2007. С. 25.

бу або психотропу слід розглядати як окрему спеціальну ознаку цих предметів злочину, про що мова йтиме далі.

Що стосується аналогів, вбачається, що ніяких відмінностей від наркотичних засобів або психотропних речовин у фізичній ознаці вони не мають.

Юридична ознака дещо по-різному тлумачиться авторами. Загалом усі погоджуються, що вона виражається в нормативно закріпленому переліку наркотичних засобів і психотропних речовин¹⁰. Проте такі переліки існують як у внутрішньому законодавстві, так і в ратифікованих Україною міжнародних документах. У цій ситуації у деяких наукових джерелах підкреслюється, що засіб має бути віднесено до наркотичних або психотропних за поданням Комітету з контролю за наркотиками МОЗ України до Переліку¹¹; в інших зазначається, що відповідні засоби та речовини мають перебувати під міжнародним та внутрішньодержавним правовим контролем та бути внесеними до відповідних списків¹².

Відповідно до ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Наша держава підписала та ратифікувала Єдину конвенцію про наркотичні засоби 1961, а також Конвенцію про психотропні речовини 1971 р. із відповідними переліками, а тому, на нашу думку, наркотичні засоби та психотропні речовини мають бути віднесені до міжнародних або ж внутрішньодержавних переліків.

¹⁰ Козаченко О. В. Поняття предмету наркотизму і його кримінально-правове значення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. С. 5; Доброзез І. О. Кримінологічна характеристика та попередження незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. С. 34; Харьковський Е. Л. Уголовная ответственность за незаконный оборот наркотических средств и психотропных веществ / под ред. А. В. Наумова. Москва: Юрлитинформ, 2003. С. 76.

¹¹ Савченко А. В., Кісілюк Е. М., Процюк О. В. та ін. Кримінальне право. Особлива частина. Мультимедійний навчальний посібник. URL: https://www.naiu.kiev.ua/books/mnp_krum_pravo_osob/Files/Lec/T14/T14_P1.html (дата звернення: 10.11. 2017).

¹² Бублейник В. А. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: навчально-практичний посібник. С. 27.

Щодо аналогів В. А. Бублейник наголошує, що в їх законодавчому визначенні юридичну ознаку викладено суперечливо: указано на заборону їх обігу в Україні при тому, що вони не включені до Переліку¹³. Як уже відмічалося, юридична ознака є загальною ознакою предмета злочину, тому вона має бути також притаманна й аналогам. На наш погляд, юридичною ознакою наркотичних засобів, психотропних речовин є ознака обмеженості (заборони) їх обігу та передбаченості їх у відповідних нормативних актах. У свою чергу, юридичною ознакою аналогів є ознака обмеженості (заборони) їх обігу, а також ознака передбаченості наркотичних засобів та психотропних речовин, що мають подібну хімічну структуру й властивості, у відповідних нормативних актах.

Соціальна ознака, з позиції О. В. Козаченка, віддзеркалює порушення стійких соціальних зв'язків осіб, які вживають наркотичні засоби або психотропні речовини, що спричиняє негативні наслідки для всього суспільства в цілому¹⁴. Дещо інший підхід підтримує А. Ю. Мартинович, на думку якого *соціальна ознака* полягає в тому, що в результаті незаконного обігу наркотичних засобів та психотропів їх немедичне вживання конкретними громадянами постійно зростає, в результаті чого виникає небезпека для здоров'я значної частини населення. Саме наявність такої небезпеки зумовлює необхідність установлення спеціального правового контролю за обігом наркотиків¹⁵. Із ним погоджується В. А. Бублейник, який підкреслює: зазначена ознака виражається в тому, що внаслідок багаторазового прийому цих засобів або речовин значною кількістю громадян вони набувають соціального значення.

¹³ Бублейник В. А. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: навчально-практичний посібник. С. 27.

¹⁴ Козаченко О. В. Поняття предмету наркотизму і його кримінально-правове значення: автореф. дис ... канд. юрид. наук. С. 5.

¹⁵ Мартинович А. Ю. К вопросу об объекте и предмете преступлений, связанных с незаконным оборотом наркотических средств и психотропных веществ. *Сибирский Юридический Вестник*. Иркутск, 2002. № 3. URL: <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1115061> (дата звернення: 10.11. 2017).

Тобто зловживання ними є загрозою здоров'ю населення саме через поширеність таких випадків¹⁶.

На наше переконання, визначати соціальну ознаку потрібно з урахуванням обох вищезазначених підходів, виразивши її через якісний і кількісний аспекти. Якісним аспектом є порушення стійких соціальних зв'язків осіб, які вживають наркотичні засоби або психотропні речовини; кількісним – масштабність немедичного вживання наркотиків; обидва аспекти також відбиваються у реальній загрозі заподіяння шкоди здоров'ю населення.

Окрім загальних ознак, кожен предмет вирізняється також низкою спеціальних ознак, притаманних предметам окремого виду або виключно предмету того чи іншого злочину. Спеціальні ознаки предметів злочину утворюють їх видову своєрідність, указують на функції, виконувані вказаними предметами в суспільних відносинах видового чи безпосереднього об'єкта злочину, а також обумовлені останнім і загалом залежать від них¹⁷.

Спеціальною ознакою предмета розглядуваного злочину у науковій літературі пропонують вважати *медичну ознаку*. Вона передбачає здатність наркотичних засобів при вживанні викликати спочатку стан ейфорії, заспокійливу, снодійну, знеболювальну чи збуджуючу дію, внаслідок чого виникає бажання отримати суб'єктивно приємне відчуття, а далі призводить до психічної й фізичної залежності, так званого «синдрому залежності», що згубно позначається на здоров'ї та житті споживача¹⁸. Таким чином, зловживання цими речовинами породжує психічну й фізичну залежність особи від них. Фізична залежність виражається у фізичному розладі – абстиненції, що з'являється внаслідок припинення введення певного засобу. Такі розлади є

¹⁶ Бублейник В. А. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: навчально-практичний посібник. С. 27.

¹⁷ Дзюба Ю. П. Предмет злочину як ознака складу злочину: методологічні аспекти дослідження. *Вісник Академії адвокатури України*. Київ, 2009. № 1 (14). С. 273.

¹⁸ Клименко Т. М., Малинин В. Б. Уголовная ответственность за незаконный оборот наркотических, психотропных, ядовитых и иных сильнодействующих средств. Санкт-Петербург: МИЭП при МПА ЕВРАЗЭС, 2014. С. 14

специфічними для окремих видів наркотиків і можуть виражатися у загальній слабкості, роздратованості, страху, пригніченому настрої, розладі сну. Зазначені фізичні зміни й викликають в особи непереборне бажання продовжити вживати наркотичні речовини. Психічна залежність – це стан, за якого засіб зумовлює почуття задоволення та психічний підйом, внаслідок чого виникає потреба у періодичному поновленні чи постійному введенні засобу для відчуття задоволення або уникнення дискомфорту¹⁹.

На нашу думку, до спеціальних ознак предмета розглядуваного злочину можна відносити і *хімічну* ознаку. Відповідно до словника української мови «фізичний» означає, зокрема, «стосовний до будови, загальних властивостей та руху матерії; стосовний до предметів і явищ матеріального світу; матеріально відчутний, речовий»²⁰. Таким чином, вбачається, що фізична ознака стосується лише загальних кількісно-якісних параметрів того чи іншого засобу (речовини), агрегатного стану та властивостей. Натомість хімічний – стосовний до хімії як науки про склад, будову, властивості та перетворення речовин²¹. Хімічна ознака полягає у молекулярній структурі засобу (речовини), яка є підставою для визнання того або іншого предмета наркотичним засобом, психотропом (їх аналогом) та віднесення їх до Переліку. Молекулярна структура є індивідуальною ознакою наркотичних засобів, психотропів та їх аналогів, що відрізняє їх між собою. Зовнішнім виразом хімічної ознаки є хімічна формула, що являє собою вираження якісного й кількісного складу молекули речовини, записана хімічними знаками й коефіцієнтами²². Наприклад, у героїну формула має такий вигляд: $C_{21}H_{23}NO_5$, у кокаїну – $C_{17}H_{21}NO_4$, у кетаміну – $C_{13}H_{16}ClNO$ -HCL, а у ЛСД – $C_{20}H_{25}N_3O$ ²³.

¹⁹ Бублейник В. А. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: навчально-практичний посібник. С. 25.

²⁰ Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 10.11. 2017).

²¹ Там само.

²² Там само.

²³ Баландин А., Баландина Л., Джанибеков В. Самые опасные наркотики. Москва, авт. изд., 2008. С. 12, 33, 71, 91.

Для встановлення виду, назви і властивостей наркотичного засобу, психотропної речовини або аналога, їх походження, способу виготовлення чи переробки, а також наявності наркотиковмісних рослин потрібні спеціальні знання, тому у кримінальних справах цієї категорії обов'язково має призначатися експертиза з цих питань²⁴.

У контексті поставленої мети цього дослідження варто приділити окрему увагу особливостям аналогів. Вбачається, що їх зазначення як предмета злочину у статтях 305, 306, 307, 308, 309 КК та відсутність нормативно закріпленого переліку аналогів являє собою по суті законодавчий дозвіл на застосування аналогії у кримінальному законодавстві. В. А. Бублейник справедливо зауважує, що знівельований юридичний критерій віднесення тих чи інших засобів і речовин до категорії наркотичних і психотропних ставить під сумнів легітимність цього предмета злочину²⁵.

У науковій літературі сформувалися дві позиції щодо розв'язання цієї проблеми. Прихильники першої точки зору пропонують закріпити на нормативному рівні перелік, в який мають увійти аналоги, створювані у відповідних науково-дослідних установах, а також відомі міжнародним органам, які здійснюють боротьбу з незаконним обігом виключених із цивільного обороту засобів і речовин (А. А. Майоров, В. Б. Малінін)²⁶. Прибічники другої позиції вважають за необхідне вирішити це питання через нормативне встановлення критеріїв віднесення певних речовин до числа наркотичних. Так, А. А. Музика, Н. А. Мірошніченко, В. А. Бублейник пропонують передбачити у спеціальному документі медико-юридичні критерії, що враховуватимуть

²⁴ Музика А. А., Доброрез І. О., Горох О. П. Злочини проти здоров'я населення: кримінологічна характеристика, аналіз складів злочинів, призначення покарання. Навчальний посібник / за заг. ред. Н. О. Гуторової. Сімферополь: Видавництво Кримнавчпеддержвидав, 2013. 168. С. 23–24.

²⁵ Бублейник В. А. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: навчально-практичний посібник. С. 28.

²⁶ Майоров А. А., Малінін В. Б. Наркотики: преступность и преступления. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. С. 109.

властивості певних речовин і ступінь їх впливу на організм людини²⁷. Іншу думку в межах другої позиції висловила А. О. В'яземська, яка, як уявляється, запропонувала відсотковий критерій. На її переконання, схожість хімічної структури можливо оцінити доволі точно у процентному співвідношенні й варто було б внести у формулювання закону нижню межу такої схожості, за рамками якої схожість оголошувалася б недостатньою для визнання речовини аналогом наркотичного засобу або психотропної речовини²⁸.

На наш погляд, слід приєднатися саме до прихильників другої позиції, адже ці критерії матимуть сталий характер порівняно зі списком аналогів, який потрібно буде періодично доповнювати. Водночас такий крок потребує комплексних досліджень науковців у галузі права, медицини та біології. Тим не менше це необхідно для забезпечення принципу законності при притягненні до кримінальної відповідальності осіб за злочини проти здоров'я населення.

Висновки. Розглянувши ознаки предмета досліджуваного злочину, можна підбити підсумок, що йому притаманні як загальні (фізична, юридична, соціальна), так і спеціальні (медична та хімічна) ознаки. На наше переконання, хімічну ознаку слід розглядати не як частину фізичної ознаки, а самостійно. Вона полягає в індивідуальній молекулярній структурі засобу (речовини), яка є підставою для визнання того або іншого предмета наркотичним засобом, психотропом (їх аналогом) та віднесення їх до Переліку.

На практиці виникають проблеми щодо кваліфікації незаконних дій з аналогами через їх зазначення як предмета злочину у ст. 305, 306, 307, 308, 309 КК та відсутність нормативно закріпленого переліку аналогів, що являє собою по суті законодавчий дозвіл на застосування аналогії у кримінальному законодавстві. На наш погляд, слід підтримати науковців, які пропонують

²⁷ Мирошніченко Н. А., Музыка А. А. Уголовно-правовая борьба с наркоманией. Киев – Одеса: Выща школа, головное изд-во, 1988. С. 47; Бублейник В. А. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: навчально-практичний посібник. С. 30

²⁸ Вяземская А. А. Незаконный оборот наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов (угоовно-правовое исследование): дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2014. С. 22–23.

передбачити у спеціальному документі критерії, що враховуватимуть властивості певних речовин і ступінь їх впливу на організм людини.

Список використаних джерел

1. Андрусів Г. В., Андрушко П. П., Бенківський В. В. та ін. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник для студентів юридичних вузів і факультетів / за ред. П. С. Матишевського та ін. Київ: Юрінком Інтер, 1997. 512 с.
2. Бажанов М. И. Уголовное право Украины: Общая часть: Конспект лекций. Днепропетровск: Пороги, 1992. 168 с.
3. Баландин А., Баландина Л., Джанибеков В. Самые опасные наркотики. Москва, авт. изд., 2008. 105 с.
4. Бублейник В. А. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: навчально-практичний посібник. Дніпропетровськ : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ 2007. 152 с.
5. Вяземская А. А. Незаконный оборот наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов (уголовно-правовое исследование): дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2014. 260 с.
6. Дзюба Ю. П. Предмет злочину як ознака складу злочину: методологічні аспекти дослідження. *Вісник Академії адвокатури України*. Київ, 2009. № 1 (14). С. 273–274.
7. Доброрез І. О. Кримінологічна характеристика та попередження незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. 239 с.
8. Клименко Т. М., Малинин В. Б. Уголовная ответственность за незаконный оборот наркотических, психотропных, ядовитых и иных сильнодействующих средств. Санкт-Петербург: МИЭП при МПА ЕВрАзЭС, 2014. 264 с.
9. Козаченко О. В. Поняття предмету наркотизму і його кримінально-правове значення : автореф. дис ... канд. юрид. наук. Одеса, 2000. 19 с.
10. Майоров А. А., Малинин В. Б. Наркотики: преступность и преступления. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 290 с.
11. Мартынович А. Ю. К вопросу об объекте и предмете преступлений, связанных с незаконным оборотом наркотических средств и психотропных веществ. *Сибирский Юридический Вестник*. Иркутск, 2002. № 3. URL: <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1115061> (дата звернення: 10.11. 2017).

12. Мирошниченко Н. А., Музыка А. А. Уголовно-правовая борьба с наркоманией. Киев – Одеса: Выща школа, головное изд-во, 1988. 298 с.
13. Музыка А. А., Лащук Є. В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2011. 192 с.
14. Музыка А. А., Доброрез І. О., Горох О. П. Злочини проти здоров'я населення: кримінологічна характеристика, аналіз складів злочинів, призначення покарання. Навчальний посібник / за заг. ред. Н. О. Гуторової. Сімферополь: Видавництво Кримнавчпеддержвидав, 2013. 168 с.
15. Официально в Украине проживает 500 тыс. наркоманов. *Ежедневная интернет-газета Утро.ua*. 20.09.2017 р. URL: http://www.utro.ua/ru/zhizn/ofitsialno_v_ukraine_prozhivaet_500_tys_narkomanov_4a07d9d9028d0 (дата звернення: 10.11. 2017).
16. Савченко А. В., Кісілюк Е. М., Процюк О. В. та ін. Кримінальне право. Особлива частина. Мультимедійний навчальний посібник. URL: https://www.naiuu.kiev.ua/books/mnp_krum_pravo_osob/Files/Lekc/T14/T14_P1.html (дата звернення: 10.11. 2017).
17. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 10.11. 2017).
18. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві: монографія. Харків: Право, 2016. 256 с.
19. Фесенко Є. В. Цінності як об'єкт злочину. *Право України*. 1999. № 6. С. 75–78.
20. Харьковский Е. Л. Уголовная ответственность за незаконный оборот наркотических средств и психотропных веществ / под ред. А. В. Наумова. Москва: Юрлитинформ, 2003. 216 с.

Мокляк С. В. Предмет преступления, предусмотренного ст. 307 УК Украины

В статье исследуются виды, признаки и особенности правового регулирования предметов преступления, предусмотренного ст. 307 УК Украины (незаконное производство, изготовление, покупка, хранение, перевозка, пересылка либо сбыт наркотических средств, психотропных веществ либо их аналогов). Освещаются проблемы квалификации, связанные с указанными предметами.

Ключевые слова: *преступление, хозяйственная деятельность, криминализация, декриминализация, стратегия, законодательство об уголовной ответственности.*

Mokliak S. V. The subject of the crime envisaged in the Art. 307 of the Criminal Code of Ukraine

The article deals with the types, characteristics and features of legal regulation of the subjects of the crime envisaged by Art. 307 of the Criminal Code of

Ukraine (illegal production, making, purchasing, storage, transportation, sending or sale of narcotics, psychotropic substances or their analogues). The issues of qualification related to the specified subjects are covered.

Key words: *crimes against the health of population, the subject of crime, narcotics, psychotropic substances, analogues.*